

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR 1864'te İstanbul'da doğdu. Hünkâr yaveri Mehmet Sait Paşa'nın oğludur. Üç yaşındayken annesinin ölümü üzerine, Girit'te bulunan babasının yanına gönderildi. Okula Girit'te başladı. Ancak babasının evlenmesi üzerine, altı yaşında tekrar İstanbul'a bu sefer anneannesinin yanına gönderildi. Öğrenimine burada devam etti. Yakubağa Mektebi, Mahmudiye Rüşdiyesi ve idadide okudu. Tarihçi Abdurrahman Şeref Bey'in himayesiyle Mekteb-i Mülkiye'ye girdi (1878). Okulun ikinci sınıfındayken ciddi bir hastalık geçirdi ve öğrenimini yarıda bıraktı (1880). Kısa bir süre, Adliye Nezareti Ceza Kalemî'nde memur, Ticaret Mahkemesi'nde aza mülazımı olarak görev yaptı.

Hayatını kalemiyle kazanmaya çalıştı. 1887'de *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinde yazmaya başladı. Ardından *İkdam* ve *Sabah* gazetelerinde mütercim ve yazar olarak bulundu. II. Meşrutiyet döneminde 37 sayı süren *Boşboğaz ile Güllâbi* adlı bir gazete çıkardı. İbrahim Hilmi Bey ile birlikte çıkardığı *Millet* gazetesi de uzun ömürlü olmadı. Bundan sonra çalışmalarını *İkdam*, *Söz*, *Zaman*, *Vakit*, *Son Posta*, *Milliyet* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde yayınladı. 5. ve 6. dönemlerde Kütahya milletvekili oldu. Ömrünün son otuz bir yılını geçirdiği Heybeliada'daki köşkünde 8 Mart 1944 günü öldü. Buradaki Abbas Paşa Mezarlığı'na defnedildi.

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

GULYABANI

Roman

Remzi Kitabevi

GULYABANI / Hüseyin Rahmi Gürpınar

© Remzi Kitabevi, 2020

Her hakkı saklıdır.

Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılmaz.

Yayına hazırlayan: Halil İbrahim Binici

Düzeltili: Eylül Duru

Kapak: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-1937-8

*Bu kitabın ilk basımı
eski harfle yapılmıştır (1912)*

BİRİNCİ BASIM: Şubat 2020

Kitabın basımı 2000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul
Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090
www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah., Matbaacılar Sitesi

4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul
Sertifika no: 44903 / Tel (212) 629 0615

Cilt: Çifçi Mücellit, 100. Yıl Mah., Matbaacılar Sitesi

5. Cad. No: 24-25 Bağcılar-İstanbul
Tel (212) 629 4783

Hanımnineden Yazara Mektup

Bey Ođlum!

Romanlarınızı seve seve okuyanlardan biri de benim. Hele bazılarını defalarca okudum. Ve hâlâ canımın en sıkıntılı zamanında okur, size dua ederim. Ama darılmayınız, bir-iki şikâyetim var. Meşrutiyetimizden sonra daha güzel, daha eğlenceli eserler okumaya hazırlanırken iş pek umduğum gibi çıkmadı. Düşünce tarzımız değişti. Lisanımız hemen hemen bambaşka bir şey oldu. Alaf-rangalaştı, inceldi. Bu değişme az çok sizin eserlerinizde de hissedildi. Eski hikâyelerinizle yenilerini tasvir, tasavvur ve üslup bakımından karşılaştırsanız bu farkı siz de tasdik edersiniz. Birçoklarıncı belki bu bir ilerleme eseridir. Ama bu konudaki bazı düşüncelerimi açıklamaya müsaade ediniz. Sizin en büyük iktidarınız ve uzmanlığınız mahalle karılarını, hele aileler arasındaki çeneleri düşük kocakarıları söyletmektir. Milli ve gerçek bir felsefeyi bütün çıplaklığıyla o satırlarda gösterirsiniz. Serde kocakarılık var. Ben deniz de en çok o çeşit tasvirlerinizden hoşnut kalır, zevk alırım. Yeni edep ve felsefe vadisine kapılıp kaleminizle cidden lezzet ve güzellik verdiğiniz size özgü milli ve samimi konulardan pek uzaklaşırsanız edebi kişiliğinizi kaybetmenizden korkarım. Bu hem sizin hem de bizim için büyük bir kayıptır. Her romanınızda mutlaka benim gibi bir kocakarı söyletmenizi bir yazı yazma şartı yerine koymak da istemiyorum. Lakin kendinize has olan konulardan pek uzaklaşmamak daima en büyük sanat endişeniz olmalıdır. Bu alanları siz herkesten iyi bilir ve tayin edersiniz.

Beni vaktiyle okuttular, biraz mürekkep yalattılar. Her eserinizden az çok hoşlanırım. Ama benim bir merakım vardır. Sev-

diğim hikâyeleri kendi kendime okumam. Kendi yaşitlarımdan birkaç hanımnineyi etrafıma toplayarak yüksek sesle onlara okurum. Romanın, onların saf anlayışlarını zevklendiren açık, samimi noktalarında bu aciz okuyucunuzun da sevinci sonsuzdur. Fakat bizde ne yazık ki her kadınnine Schopenhauer'ın dünyayı siyah gözlükle gösteren keder verici felsefesine ayna olan satırlardan anlam çıkarabilecek bir zihin terbiyesine sahip değildir. İşte sizden bu okuma yazması olmayan hanımninelerin sohbet çevrelerinde okunacak, yani bu tandır güllerini neşelendirecek bir hikâye yazılmasını rica ediyorum. Düşünüşleri gibi eğlenceleri de pek sınırlı olan bu zavallılara edeceğiniz bu hizmetin sevabı büyüktür.

Bu eseriniz romanla masal arasında bir şey olmalıdır. İşte en büyük kabiliyetiniz bu hikâyenizde görülecektir. Çünkü ya masalı şimdiki romanlar sırasına yükseltmek derecesinde bir sanat gösterecek ya da kıymetini düşürmeden, mahiyetini küçültmeden romanı masal derecesinde sadeleştireceksiniz. Kalemimizin gücüne güvenerek sizden bu olağanüstü eseri bekliyorum. İlmi, fenni ve toplumsal konulardan kaçacaksınız. Konunuz esrarlı cin, peri gibi gariplikler veya bir çarşambakarısı, bir dev, bir gulyabani olacak... Olay o kadar merak verici bir ustalıkla düzenlenecek ki biz hep bunun hasretini çeken kocakarılar hikâyenin alt tarafı acaba ne çıkacak diye bekleyerek tandır başında titreşeceğiz. Zaten sarılmış asabımızı bu merakla büsbütün sarsacaksınız. İşte sizden bunu bekliyoruz. Rica bizden, ihsan sizden. Baki, çok dualar, senalar evladım...

Okuyucularınızdan - Bir Hanımnine

Muhterem Hanımefendi Hazretleri!

Beni seven okuyucularım olan siz hanımninelerimi sevindirmek için gerçekleşmesi imkânsız olanı mümkün kılmak gibi cesaret gerektiren bir işe kalkıştım. Ama bu güç işe ilk teşebbüs ettiğim zaman çektiğim güçlüğü tarif edemem. Çünkü ömrümde cin, peri görmedim. İnsana türlü türlü cilveler gösteren bu hayat şimdiye kadar beni bir dev, bir gulyabani ya da bir çarşambakarısını görme zevki, yahut sohbet etmeyle şereflelendirmede, böyle bir lütuf göstermedi. Talihin bu iznine mazhar olduklarına yeminlerle güvence veren bazı kimselere rastladım. Bunlar cin, peri, cadı hatta gulyabani gördüklerini ciddi ciddi iddia ediyorlar. Fakat bu kimselerin samimi ifadelerine rağmen sözlerine inanmadım. İçlerinde yalan söylemeyecek olanlar da var. Bu gibilerinin ansızın kuruntuya kapılıp görülmeyeni gördüklerine inanmakta tereddüt etmem. Basın serbestliğini takiben “ispiritizma”⁽¹⁾ ve ruhlarla ilgili birçok eser yayınlandı. Acayip şeylere karşı daima rağbet gösteren halk bu eserlerden bekledikleri iç ferahlığına erişemediler. Arkadan “Nat Pinkerton”⁽²⁾ yetiştı. Yaptığı işler pek de peri işinden geri kalmayan bu Amerikalı hayali dedektif ustasından sonra basın alanına bir gulyabani de ben salıversem, zaten siyaset ve kriz telaşıyla yorgun düşen okuyucunun zihnini büsbütün karıştırmış olmaz mıyız, Hanımefendi hazretleri!

Romanlar hakkında ileri sürmüş olduğunuz kısa, fakat fayda-

(1) Fransızca “spirtisme” sözcüğüdür. Ölmüş insanların ruhlarıyla medyum denilen kimseler aracılığıyla iletişim kurulabileceğini ve bu yolla bilinmeyen bazı gerçeklerin öğrenilebileceğini benimseyen görüş, ruhçuluk. (y.h.n)

(2) Allan Pinkerton (1819-1884): İskoç asıllı dedektif ve casus. ABD’de ilk özel dedektiflik ajansını kurmuştur. (y.h.n)

lı düşüncelerin derin bir araştırma sonucu olduğu görülüyor. Hanım okuyucularımın içinde sizin gibi akıllı kimselerin bulunduğunu görmek bendenize gerçekten kıvanç ve sevinç kaynağıdır. Tavsiyenize uyarak masalı şimdiki romanlar derecesine çıkarmaya yahut romanı —özünü değiştirmeksizin— masal derecesinde sadeleştirmeye uğraştım. Meydana şu eser geldi. Bu hikâyede gariplikler ve doğüstü olaylara hevesli zihinleri memnun edecek boyda ve görünüşte bir gulyabaniyle bir alay da cin ve peri var. Eserin yazıldığı tarihte bu acayip ve korkunç yaratıklarla o kadar meşgul oldum ki bazı akşamlar ev halkı uykudayken gecenin sessizliği içinde bana yazı odamda gürültüler, patırtılar oluyor gibi gelirdi. Kendi kendime, “İşte periler geldi. Roman müsveddeleri içinde, haklarındaki nitelermelerden memnun olmadıkları sayfaları alıp götürüyorlar,” derdim.

Sabahleyin kalkınca ilk işim büyük bir hevesle müsveddelerimi saymak olurdu. Bütün kâğıtlarımı numara sırasıyla tamam bulunca, “Oh! Hele dokunmamışlar,” diye geniş bir nefes alırdım.

Hikâyeme ilmi, fenni, sosyal konularla ilgili teoriler karıştırmamı tavsiye ediyorsunuz. Zaten dev, gulyabani, çarşambakarısı gibi halkın hayal ürünü olan acayıplıklar ilmin ve fennin sınırları içine alınmaz. Bunların yakalarından tutup da bir ameliyat odasından, bir atölyeden içeriye sokmak, bir fizyolojistin, bir kimyagerin, bir operatörün, bir âlimin veya fen adamının karşısına çıkarmak mümkün olsa soyları soplaları, asılları, fasılları, ıcıkları cıcıkları hakkında kesin bilgi edinir, halk arasında onların lehinde veya aleyhinde dolaşan söylentilere artık bir son verilirdi. İlim, konularını yerin altına inerek, göklere çıkarak, teleskoplarla, mikroskoplarla her yerde, her zerrede arıyor. Bu acayip yaratıkların, bu yabanilerin aslı olsa elbette bunlardan birinin yakasına yapışır, üzerlerinde mikropla aşılama yaptığı tavşanlar, fareler gibi kafese kordu.

Ah hanımınineceğim... Dürbünlerden, Kodak makinelerinden, her türlü teknik kovalamalardan kaçan gulyabaniyi ben, aciz bir romancı nerede yakalayıp da hakiki nitelikleriyle hayrette düşürecek, gözünüzün önüne koyabileceğim? Bendenize pek

güç bir vazife yüklüyorsunuz. Ama güzel hatırınız için, işte bu imkânsız şeye saldırıyorum. Şu hikâyemde tabiatın üstü yaratıklarla sizi görüştüreceğim. Başka memleketler romancılarınca itibar elde etmek için edebiyat gücü yeter bulunur. Lakin bizde itibara ulaşmak için “huddam sahibi”⁽¹⁾ olmak gerekiyor.

Teknik ve ciddiyet sahibi insanların tenkitlerini ve azarlamalarını üzerimize çekmeksizin sizi manevi âlemin kendince olan sınırlarında dolaştırdıktan sonra gene madde dünyasına döneceğiz. Roman bir gariplik toplamı olmakla beraber yirminci medeniyet yüzyılı için seçtiği akla uygun sınırlar dahilinde neticelenecek...

Hanımnine, affedersiniz. Beni çok sıktınız. Ama buna da eyvallah... Peki, dediğiniz gibi olsun.

Hikâyenin sizi heyecana düşürecek kadar meraklı olmasını istiyorsunuz. Bazı sayfalarda eğer yürek çarpıntınızın şiddetinden tandır mangalını devirmez veyahut bozayı üstünüze dökmezseniz her türlü azarınıza razıyım...

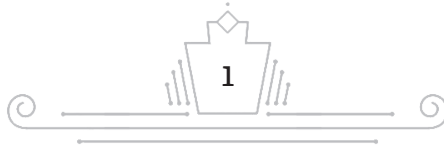
Yazarken iyi saatte olsunlar rüyama girdiler. Bakalım okuduktan sonra size neler olacak... Baki saygılar.

Hüseyin Rahmi

Hanımninenin şu mektubu hayal dünyamda kendimce gidilmemiş bir hikâyeler alanı açtı. “Garaib Faturası” külliyatını oluşturmaya teşvik vesilesi oldu. Bu külliyata uygun olacak mevzularda hikâyeler yazılacak, fakat “Garaib Faturası” yalnız gulyabani ve ona benzeyen tabiatüstü varlıkları temsille sınırlı değildir. Garip hadiseler “gul”lerden,⁽²⁾ cinlerden çoktur. Dolayısıyla bu fatura (numûne) arasına girmeye layık olan pek çok insan da vardır.

(1) Huddamın iki anlamı vardır. İlki “hizmetçiler, uşaklar” iken diğeri “cin çağırıcı hocaların belli dualar okuyarak kendilerine bağladıkları ve istedikleri hizmeti gördürdükleri cin veya cinler”dir. “Huddam sahibi olmak” daha çok cin sahibi olmak anlamında kullanılmaktadır. (y.h.n)

(2) Arapça hortlak, kötü cin, şeytan anlamındadır. Gulyabani de bu isimden türemiştir. (y.h.n)

Muhsine Hanım

Bu saf, saygıdeğer kadın, kınalı saçlarının üzerine kundakladığı çimen yeşili renkli tırtıl oyalı koyu şarap rengi yemenisiyle parlak dikişli lacivert lahuriden⁽¹⁾ geniş hırkasıyla etrafı kırmızı kaytan çevrili aba mestleriyle hâlâ gözümün önündedir.

Çocukluğumda, o zaman, yaşı altmışı geçkindi. Ama kemerleri ortalarına doğru eğri büğrü olmuş porsuk kaşlarının üstüne rastık şerbeti⁽²⁾ gezdirmek, gerdanında, yanakta, renksiz kalmış eski benlerini tazelemek, kirpiksiz gözkapaklarını sürmeyle gölgelendirmek alışkanlığında, cilvelikte emekliye çıktıktan sonra bile hâlâ ayak diriyordu.

Kocası Hacı Hasan Efendi'ye gönül okşayıcı görünmek hususundaki bu süslenme âdetine karşı ona takılmaktan kendilerini alamayan komşu hanımlarına, “Kardeşler, virane evi gösteren biraz boya, biraz badana, biraz temizlik, derlilik topluluktur,” diye karşılık verirdi.

Onun etli vücuduyla romatizmalı kalçaları üzerinde sendeleye sendeleye “of” diyerek, “Bana da yer açın cadalozlar!” şakasıyla tandır başında bir yer alıştı vardı.

(1) Lâhûri: Hindistan'ın Lahor şehrinde dokunan ince şal kumaşı. (y.h.n)

(2) Antimon tozundan yapılan, hanımların kaşlarını veya saçlarını boyamak için kullandıkları siyah boya. (y.h.n)

Cuma ve pazartesi, kış geceleri Aksaray'daki evimizde bir bozalı akşam eğlencesi kurulurdu. Eğlencenin ruhu, en güzel konuşanı, en tatlı hikâyecisi Muhsine Hanım'dı. Hazır bulunanların hepsi, onun gelişini dört gözle beklerdik. O, kendisine karşı bu düşkünlük ve merakımızı bildiğinden ziyaret saatini bilerek değiştirir, en sonra gelir, ondan yoksun kalacağımız endişesiyle bir müddet yüreklerimizi oynatırdı. Ümit kesme ıstırapıyla bizi iyice üzdükten sonra nihayet kapı tokmağı "tak" ederdi. Kocasını Hacı Efendi'nin tek vuruştan ibaret bir kapı çalışması vardı. Gelenin onlar olduğunu hep anlar, masala susamış bütün çocuk sevinçle merdivenlere, karşılamaya koşuşurduk.

Muhsine Hanım avluya girince, "Hacı, pek gecikme," diye tembih ederek kocasını savdıktan sonra mavi zemin üzerine iki sarı sopalı, ipekleri sağılmış, Şam işi eski çarşafının yukarı kısmını omzundan aşağıya atar, eteklerine basarak yuvarlana yuvarlana yürür, hemen koltuklayıp tandır başındaki, saygın kimselere mahsus yerine oturturduk. Artık bütün gözler büyük bir merak ve bekleyiş içinde onun buruşuk dudaklarına dikilirdi.

Masalçı hanım, kendini ağır satmak için türlü tereddüt ve nazlı davranışlar sergileyerek, "Bu gece boğazım da yanıyor, yutkunamıyorum, halim yok. Bu akşam da siz söyleyin, ben dinleyeyim," nazlarından ve birçok ricanın arkasından bir bardak boza başlangıcıyla hikâyeye girişirdi.

Bozanın mezesi olan leblebileri dudaklarının ortasını merkez alarak alt-üst çenelerinden ibaret yüz kısmını dolaştırarak ve yüzünü tuhaf tuhaf buruşturarak çiğnerken biraz göz süzüklüğüyle başlardı.

Hikâyenin heyecan verici yerlerinde başıyla beraber kulaklarındaki, enseden pamuk ipliğiyle birbirine iliştilmiş, iki küçük yaprak arasından sarkmış ufacık armuda benzeyen Mevlevi sikeleri biçimindeki gümüş küpeleri heybetli bir şekilde titrerdi.

Onun hikâyeleri içinde en meşhuru, en meraklısı gulyabani olayıydı. Bu bir masal değil, olmuş bir şey, gençliğinde Muhsine Hanım'ın uğradığı acayip ve üzücü bir maceraydı. Bunu kendi-

sinden dinlediğim gibi hikâye edeceğim. Ama anlatımın saf ve sade dili, olayın satırlara bütün incelikleriyle geçirilmesine elverişli olmadığı için, lüzum görüldükçe asılda olmayan özel terimleri kullanmak zorunda kalacağımı söylemeye mecburum.

Yani Muhsine Hanım'dan dinlediğimi kendi hikâye dilimle yazacağım. Bazı cümlelerin, hikâyeyi anlatan kadının saf ağzından çıktığına şaşır kalacak olan okuyucularımın itiraz etmesi ihtimaline karşılık bunu söylemeye lüzum gördüm. İşte olay:

Ağlatıcı Bir Yol

Muhsine Hanım ilk bozayı içip ikincisinin, leblebisiyle beraber çiçekliğin önüne konulmasını söyledikten sonra başladı:

“Gençliğimde hoppaca bir kızdım. Ama Rabbim saklasın, şimdikiler gibi, erkeklere ne dirseklerimi açıp gösterirdim, ne göğsümü. Dünyayı, Konya’yı bilmezdim. Anam babam erken öldü. Fukaralık ayıp değil ya, bana mal mülk olarak zerre bir şey bırakmadılar. Genç yaşında komşu ellerine kaldım. Eş dost gayret etti, cömertlik gösterdi. Herkes haline göre bir hediye verdi. Eş-ya düzdüler, beni tellediler, pulladılar, herifin birine verdiler. Kör olası pek sarhoş ve soysuz çıktı. O arı, ben çiçek, o burğu, ben tahta. Rabbimin günü haşlar, canımı yakar. Yemeğin tuzu çok olmuş der, döver; mintanımı çarpık biçmişsin der, döver. Kısacası, tamı tamına üç sene dayağımı yedim, kahrını çektim. Artık illallah, canıma tak dedi. Bir gün, o evde yokken, bohçamı bağladım, kaçtım. Boşandım, kurtuldum. Bana ettiği yanına kalmadı. Kendisi de meyhane masalarında can verdi gitti.

Taze dul kaldım. İsteyenler çok oldu. Ama kocadan canım yandı. Şimdiki kocam Hacı’yı buluncaya kadar neler çektim, neler... Bir zaman kimseye varmadım. Elde yok, avuçta yok. Neyle geçineyim? Sığındığım el evlerinde insanı kırk yıl isterler mi? Bir kibar konağına hizmetçiliğe gitmeye karar verdim. Öyle bir yer bulun-

du. Haftasında beyefendi beni merdiven aralığında sıkıştırdı. Kaçayım diyorum, herif izbandut gibi kuvvetli, kollarının arasından kurtulamıyorum. Bağırсан, çağırсан olmaz. Neyse, helali hoş olmasın, beyefendi benden birkaç öpücük aldı. Ertesi günü oradan taşı tarağı topladım, kaçtım. Gene öyle, iki elim böğrümde, açığa kaldım. Bir zaman daha orada burada süründükten sonra benim küçüklüğümü tanıyan ana dostu bir Ayşe Hanım vardı. Geldi, beni buldu. Yüzümü gözümü okşayıp öperek dedi ki:

“Kızım senin bu yaşta böyle kimsesizliğine, yoksulluğuna yüreğim parçalanıyor. Sana münasip bir yer buldum, gider misin?”

“Temiz, namuslu bir yer olduktan sonra niçin gitmeyeyim anacığım?”

“A... namuslarına yerden göğe kadar kefilim. Aylık da gayet boldur. Görülecek çok iş de yok, ama...”

“Eee, aması ne oluyor?”

“Sana verecek bazı öğütlerim var. Bunlardan bir harf dışarıya çıkmayacaksınız...”

“Eğer istediğim gibi bir kapıysa vereceğin talimattan dışarıya çıkmam, inan.”

“Bu gideceğin yerde bir gözünü kör, bir kulağımı sağır edecksin. Göreceğin şeylerin aslını öğrenmek merakına kalkışmayacaksın. Elinde olmadan sezdiklerini dışarıya açıklamayacaksın. Onlar parada pulda değil. Gayet emniyetli bir kadın arıyorlar. Dişini sıkar da oturur, kendini onlara beğendirip emniyetlerini kazanabilirsen birkaç yıl içinde oradan zengin olup çıkarsın. Bir ev alıp başcağzını sokarsın. Bir yurdun olduktan sonra bekâr dikiş diksen geçinip gidersin.”

“Ay, korkarım. Orası öyle pek esrarlı bir yer mi?”

“Bak şimdiden merak etmeye başladın. Neme lazım senin, âlemin esrarı...”

“Ah anacığım, merak etmemek insanın elinde mi? İnsan mı öldürüyorlar, hırsızlık mı yapıyorlar? Orası bir batakane midir?”

“Çılgın, şimdi ağzına tokadı vururum. Aklına getirdiğin şeylere bak! Ben seni hiç öyle yerlere götürür müyüm? Bunlar gayet zengin, pek terbiyeli, çok kişizade insanlar. Terbiyeli, tedbirli, ağzı sıkı, aklı başında bir hizmetçi arıyorlar.”

“O kadar ağzı sıkı olmaya neden lüzum var?”

“Bazı kibar konaklarında içerdeki şeylerin dışarıya sızmasını istemezler. Çalçene birtakım mahalle karıları hizmetçiyiz diye oraya buraya gidiyorlar. Aldıklarını, bulduklarını rasgele yerde söyleyerek lakırdı tellallığı ediyorlar. Bu dediğim yerde bu türlü yaygaracı istemiyorlar. Durum bundan ibaret.”

“Bu konak nerede?”

“Üsküdar’dan biraz ötede.”

“A, demek denizaşırı...”

“Acemistan’a gidecek değilsin kızım. Üsküdar nerede? Şuracıktaki, burnumuzun dibinde... Sana hem yağlı bir kapı bulmalı, hem de semt mi beğendirmeli? Boğaziçi’ne, Bulgurlu’ya gitmeyiz diyen Arap aşçılar gibi sen de ahmaklık etme! Her hallerine ben kefilim diyorum. Beğenmezsen durmazsın. Seni pençeyle⁽¹⁾ köleliğe satmıyorlar ya? Yıkan, temizlen, arlan paklan, en yeni elbiseni giy. Şöyle ağırbaşlı, her işi yapan, çalışkan hizmetçi haline gir. Vallahi az zamanda orada donanırsın, tövbe yoksulu olursun. Boğazın yemek, üstün elbise, cebin para görür. Oradan bana bir hizmetçi ısmarladılar. Anan rüyama girdi. Sen aklıma geldin. Sonra bana dua edersin.”

Ayşe Hanım’ın bu inandırıcı sözleri ve ricaları karşısında tekelifini kabul ettim ve ertesi günü gitmek için hazır bulunmaya söz verdim.

Sabah oldu. Erkenden Ayşe Hanım geldi. Bahçekapısı’na indik. Bir kayığa bindik. Niçin herkesle beraber büyük kayığa binmediğimizi Ayşe Hanım’dan sordum:

“Bu kadar meraklı olma kızım. Her hesabımı sana söylemeye mecbur değilim,” cevabını verdi.

(1) Belgelere koyulan tuğraya benzer işaret. (y.h.n)

Üsküdar'a çıktık. O tarihte Üsküdar'da şimdiki faytonlar, talikalar⁽¹⁾ yoktu. İki yüksek makas üzerine oturtulmuş ve her tarafı pencere, karpuz şeklinde yuvarlak arabalar vardı. Ayşe Hanım beni bir kenara çekti:

“Sen burada dur,” tembihinde bulunduktan sonra gitti. Bu arabacıardan biriyle pazarlık etti. Arabayı neresi için tuttuğunu işitemedim. Biz yan yana, yuvarlak, antika bir çekmeceye benzeyen bu arabaya kurulduk.

Çarşıdan geçerken bir bakkal dükkânı önünde durduk. Ekmek, peynir aldık.

“Anneciğim, gideceğimiz konakta yiyecek yok mu? Yahut pek uzak mı gideceğiz?”

“Aman, kırk merak karı, sus. Adım başında bana ahret sorusu sorma! Kır havasıyla şimdi acıkırız. Midemizi bastırmak için aldım,” dedi.

Ben Üsküdar'ı ömrümde ilk defa görüyordum. Çarşayı geçtik. Etrafı kırılık, mezarlık, uzun bir yoldan gidiyorduk. Bir çeşmeye rastladık. Zincirli bakır tasta doya doya şu içtik. Araba bir yokuşa saldırdı. Git git bitmez, git git bitmez...

Mevsim yaz sonuydu. Biraz sıcak vardı. Ulu bir çınarın altında uyuyan yeşil bir türbenin önünde eğlendik. Ayşe Hanım elini kaldırdı. Mırıl mırıl okudu. “Allah şefaatine kavuştursun” duasıyla ellerini yüzüne sürdü. Ben de, Rabbim kabul etsin, namaz surelerinden bildiklerimi okudum.

Gene yola düzüldük. Artık evler seyrelse seyrelse hemen yok oldu. Tamamıyla bir kırılıktan iniyorduk. Arada bir öküz arabasına, atlı, eşekli adamlara rastlıyorduk. Arabada sallana sallana içim bağrım birbirine karıştı:

“Daha çok var mı?” diye sordum.

Ayşe Hanım'ın susmasına rağmen arabacı, “Dur bakalım, daha yola yeni düzüldük,” cevabıyla korkumu artırdı. Artık gide gide insana değil, ine cine bile tesadüf edemez olduk. Gözlerimizin

(1) Dört tekerlekli, üstü kapalı bir çeşit hafif at arabası. (y.h.n)

